

Handläggare
Moa Almerud
Telefon: 08-508 319 13**Till**
Kulturnämnden
2020-05-26

Skrivelse om Stockholm ska vara en garant för det fria kulturlivet – Svar på remiss från kommunstyrelsen (Dnr KS 2020/301)

Förslag till beslut

1. Kulturnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Ärendet justeras omedelbart.

Robert Olsson
KulturdirektörPatrik Liljegen
Chef kulturstrategiska staben

Sammanfattning

Kulturnämnden har av kommunstyrelsen, Rotel X, ombetts att besvara remiss av Skrivelse från Karin Wanngård (S) om att Stockholm ska vara en garant för det fria kulturlivet. Skrivelsen betonar vikten av att Stockholms stad står upp för ett öppet och fritt kulturliv och uttrycker en oro för en ökad politisk inblandning och styrning av kulturen vilket riskerar att begränsa den konstnärliga friheten.

Förvaltningen delar skrivelsens bild av vikten av att värna och främja ett fritt kulturliv i Stockholm. Den konstnärliga friheten i Sverige är grundlagsskyddad genom yttrandefrihetsgrundlagen och betonas i de nationella kulturpolitiska målen. Förvaltningen anser också att principen om armlängds avstånd ska tillämpas inom Stockholms stad. Principen innebär en gränsdragning mellan politiken och konstens innehåll som är viktig för att säkra kulturens frihet, oavsett politiskt styre. Stockholms museer och övriga kulturinstitutioner ska, utifrån sina övergripande uppdrag, själva ansvara för kulturens innehåll och för vilka utställningar som visas.

Förvaltningen delar skrivelsens bild av att Stockholms stad fortsatt ska ge ett stöd till det fria kulturlivet, folkbildningen och stadens kulturinstitutioner. Stockholm fortsätter att växa och kommer snart att bli en miljonstad. När staden växer måste kulturen växa med den.

Underlag för beslut

- Remiss av Skrivelse om Stockholm ska vara en garant för det fria kulturlivet

UTLÅTANDE

Remissen

Kulturnämnden har av kommunstyrelsen, Rotel X, ombetts att besvara remiss av Skrivelse om Stockholm ska vara en garant för det fria kulturlivet. Skrivelsen är undertecknad Karin Wanngård (S) och den inkom till kommunstyrelsen den 19 februari 2020. Remisstiden sträcker sig till den 29 maj 2020.

Skrivelsen betonar vikten av att Stockholms stad står upp för ett öppet och fritt kulturliv och uttrycker en oro för en ökad politisk inblandning och styrning av kulturen vilket riskerar att begränsa den konstnärliga friheten. Skrivelsen ger exempel från de senaste åren där kommunpolitiker anses ha gått över gränsen för sitt uppdrag och försökt motverka och begränsa kultur och historiskt vedertagna fakta som inte stödjer den egna ideologin. Som en motkraft till den beskrivna utvecklingen föreslår skrivelsen att kommunstyrelsen bör uttala:

- Att Stockholms stad ska ge utrymme för hotad kultur och hotade utställningar om dessa av stadens kulturinstitutioner bedöms uppfylla konstnärliga och/eller andra relevanta krav och därigenom bidra till samhället och dess utveckling genom att främja kunskap, kulturupplevelser och fri åsiktsbildning.
- Att Stockholms stad tydligt ska uttala att staden står för kulturens frihet, att politiken ska hålla armlängds avstånd till kulturen och därmed inte försök begränsa utbudet av kultur.
- Att Stockholms stad även framgent ska ge ett stöd till det fria kulturlivet, folkbildningen och stadens kulturinstitutioner för att därigenom ge verklig mångfald i det lokala kulturlivet.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom kulturstrategiska staben i samarbete med kulturförvaltningens övriga avdelningar.

Förvaltningens synpunkter

Utgångspunkter

Den konstnärliga friheten i Sverige är grundlagsskyddad genom yttrandefrihetsgrundlagen (1991:1469). Yttrandefriheten är även inskriven i de nationella kulturpolitiska mål som styr den statliga kulturpolitiken och som fungerar vägledande för kulturpolitiken i Sveriges kommuner och regioner. Enligt dessa mål ska kulturen vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund (*Tid för kultur*, Prop. 2009/10:3). Yttrandefriheten har vissa lagstadgade undantag, så som hets mot folkgrupp och förtal, men dessa lagar ska inte gå att tolka fritt utifrån den egna världsbilden och personliga preferenser.

Principen om armlängds avstånd innebär en gränsdragning mellan politiken och konstens innehåll som är viktig för att säkra kulturens frihet, oavsett politiskt styre. Politiken ansvarar för att fördela offentliga medel och skapar därigenom förutsättningar för kultur. Det är dock de sakkunniga och inte politiken som ansvarar för att bedöma en verksamhets innehåll eller konstnärliga kvalitet. Själva existensen av en kulturpolitik med tydliga mål innebär alltid viss styrning. För att i så stor utsträckning som möjligt främja den konstnärliga friheten i Stockholm ser förvaltningen det som viktigt att politiken arbetar målstyrt och tillsatsbaserat och undviker detaljstyrning. Det är viktigt att stadens kulturinstitutioner, utifrån sina övergripande uppdrag, själva kan bestämma över sitt innehåll.

Kulturnämnden beslutade i oktober 2019 om en justering av stadens kulturstöd. I processen som ledde fram till justeringen fick både politiker och Stockholms kulturliv möjlighet att påverka den framtida inriktningen på kulturstödet. Kulturförvaltningen ansvarar dock för beredningen av kulturstödsansökningar och denna beredningsprocess ska genomföras utan politisk medverkan.

I fördelningen av kulturstöd till professionella kulturaktörer är konstnärlig kvalitet en viktig bedömningsgrund. I den samlade bedömningen av dessa stöd hämtar kulturförvaltningen in råd från en referensgrupp bestående av personer med erfarenhet och kompetens inom olika delar av kulturområdet. Detta säkrar att

professionen själv får vara med och definiera och bedöma vad som är konstnärlig kvalitet.

En utmaning för tillämpningen av principen om armlängds avstånd och för den konstnärliga friheten är potentiella målkonflikter inom kulturområdet. För att uppnå det kulturpolitiska målet om allas rätt att ta del av kultur (*Tid för kultur*, Prop. 2009/10:3) kan det, exempelvis, krävas riktade insatser och prioriteringar som delvis styr den offentligt finansierade kulturen i en viss riktning. Myndigheten för kulturanalys fick i november 2019 i uppdrag av regeringen att göra en översyn av den kulturpolitiska styrningens effekter på den konstnärliga friheten. Frågor som översynen ska belysa är, bland annat, om beslut fattas av sakkunniga eller av politiker och hur kulturinstitutionernas relation till den politiska beslutsnivån ser ut. (*Uppdrag till Myndigheten för kulturanalys att göra en översyn av den kulturpolitiska styrningens effekter på den konstnärliga friheten*, Ku2019/01972/KO). Förvaltningen välkomnar en sådan utredning och ser fram emot att ta del av resultatet.

Principen om armlängds avstånd är ingen lag, utan en grundläggande överenskommelse som kom till efter andra världskriget för att förhindra att kulturen används som propaganda. Principen fick stor spridning i många demokratiska länder, inklusive i Sverige. I 2017 års Museilag (2017:563) som reglerar verksamheten för offentligt styrda museer skrevs principen om armlängds avstånd för första gången tydligt in i en svensk lagtext. Lagen slår fast att museihuvudmännen, som kan vara staten, kommuner eller regioner, ska säkerställa att ett museum har ett bestämmande inflytande över verksamhetens innehåll. I Stockholm är det därmed stadens museer själva som har ansvaret för vilka utställningar som ska visas.

En viktig förutsättning för konstnärlig kvalitet och förnyelse så väl som för konstnärlig frihet är rimliga ekonomiska villkor för professionella konstnärer och kulturskapare. Kulturskapare och konstnärer arbetar idag under ekonomiskt sämre förutsättningar än andra grupper i samhället med motsvarande krav på utbildning och yrkeserfarenhet. Även de institutioner som förmedlar professionella kulturskapares verk och som skapar möjligheter för människor att vara aktiva i kulturlivet, står idag inför ekonomiska utmaningar (*Kulturanalys 2020*, Myndigheten för kulturanalys).

Stockholm fortsätter att växa och kommer snart att bli en miljonstad. Sedan millennieskiftet har staden fått mer än 200 000 nya invånare. När staden växer måste kulturen växa med den. Många konstnärer i Sverige och utlandet, oavsett genre, verkar tidvis i Stockholm. Nära hälften av landets konstnärer är folkbokförda i Stockholm, (*Konstnärernas demografi, inkomster och sociala villkor*, Konstnärsnämnden). Som en följd av det stora antalet kulturskapare finns det en mängd företag inom de kulturella och kreativa näringarna. Under perioden 2010-2019 ökade antalet arbetsställen inom ”kultur, nöje och fritid” i Stockholm med 50 %, jämfört med 3 % inom handeln. (*Företagandet i Stockholms stad - Anställda och arbetsställen 2010–2019*, Sweco).

Stockholms rika kulturliv byggs upp av många olika aktörer, så väl offentligt finansierade som privata eller delar av civilsamhället. I första hand skapas kulturlivet av konstnärer, arrangörer och producenter men också genom stadens egna verksamheter. Stockholms stad bidrar, till exempel, med folkbiblioteken, evenemang, kulturskolan, museer och Kulturhuset Stadsteatern AB. Kulturförvaltningen ger idag stöd till det fria kultur- och föreningslivet både i ekonomiska termer och i form av lotsning och coachning. Det är viktigt att utrymmet för utvecklingsinsatser följer med i takt med kulturaktörernas utvecklingsbehov och stadens behov av nya etableringar.

Ställningstaganden

Förvaltningen delar skrivelsens bild av vikten av att värna och främja ett fritt kulturliv i Stockholm. Den konstnärliga friheten i Sverige är grundlagsskyddad genom yttrandefrihetsgrundlagen och betonas även i de nationella kulturpolitiska målen.

Förvaltningen delar skrivelsens uppfattning att principen om armlängds avstånd ska tillämpas inom Stockholms stad. Principen innebär en gränsdragning mellan politiken och konstens innehåll som är viktig för att säkra kulturens frihet, oavsett politiskt styre. Stockholms museer och övriga kulturinstitutioner ska, utifrån sina övergripande uppdrag, själva ansvara för kulturens innehåll och för vilka utställningar som visas.

Förvaltningen delar skrivelsens bild av att Stockholms stad fortsatt ska ge ett stöd till det fria kulturlivet, folkbildningen och stadens kulturinstitutioner. Stockholm fortsätter att växa och

kommer snart att bli en miljonstad. När staden växer måste kulturen växa med den.

Bilagor

1. Skrivelse om att Stockholm ska vara en garant för det fria kulturlivet. Inlämnad till kommunstyrelsen 2020-02-19